

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Valitut teemat ja niiden käsittely on monipuolista, mutta esitetyt toimet ovat kautta linjan hyvin ylimalkaisia. Eri teemoille ja toimille tarvitaan selkeämmät, mitattavat tavoitteet ja suunnitelluille toimenpiteille nimetyt vastuutahot. Teemat myös painottuvat todellisuudessa eri tavoin riippuen puhutaanko kaupungeista vai maaseudusta. Toimenpiteiden priorisointi ja karkean tason aikataulutus lisääisi läpinäkyvyyttä. Luonnon monimuotoisuus jää tässä versiossa hyvin vähälle huomiolle. Olisi hienoa, jos myös kiertotalouden roolia liiketoimintamallina voitaisiin tuoda voimakkaammin esille lopullisessa tiekartassa.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Osio kaipaa selkeämpiä ja mitattavia tavoitteita. Hiilijalanjäljen laskemiseen on jo kehitetty useita luotettavia työkaluja, joten tehokkaampaa olisi tukea keskisuomalaisia yrityksiä päästövähennysten laskemisessa ja päästövähennyksiin tähtäävien toimenpidesuunnitelmien toteuttamisessa. Kompensoinnin osalta tulisi tuoda esille, että se on keinoista viimeinen. Kompensointiin liittyvä liiketoiminta on standardien puuttuessa toistaiseksi ”villi länsi”, joten yritykset tarvitsevat neuvontaa mitkä toimijat ovat luotettavia ja mitkä kompensointiprojektit todellisia ja lisäisiä.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Koska energiantuotanto kokonaisuudessaan näyttää merkittävää osaa Keski-Suomen päästöjen vähentämisessä, keskiössä tulisi olla päästöttömään energiantuotantoon pyrkiminen. Esimerkiksi

päästötön ja energiaomavaraisuuden mahdollistava maalämpö jää tällä hetkellä paitsioon suunnitelmassa ja toimenpiteissä. Tämäkin osio kaipaisi toimenpiteiden osalta konkretiaa. Esimerkiksi ”siirrymme pois öljylämmityksestä” ei vielä kerro, kuinka suuri osa yrityksistä tai kiinteistöistä on siirtynyt pois öljylämmityksestä ja mihinkä vuoteen (toki viimeistään 2030) mennessä.

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

”Toimivan yhdyskuntarakenteen luominen kaavoituksella” ei ole arvioitu vaikuttavaksi päästövähennysten näkökulmasta (*) kun taas sähkö ja biokaasu auton käyttövoimana on arvioitu erittäin tehokkaaksi (**). Käyttövoiman merkitys korostuu maaseutukunnissa, mutta kaupungeissa toimiva yhdyskuntarakenne on päästövähennysten näkökulmasta tärkeä ja kytkös kestävään liikkumiseen oleellinen. Kaavoituksessa tulisi ennen kaikkea huomioida, että alue on saavutettavissa kestävin liikkumismuodoin (joukkoliikenne, pyörä, kävely). Joukkoliikenteen monipuolisuus ei itsessään saa käyttäytymisen muutosta aikaan, vaan kestävää liikkumista tulee priorisoida suunnittelussa ja toteutuksessa. Suunnitelluissa toimenpiteissä voisi tuoda esille myös liikkumisen uusia digitaalisia alustapalveluita (esimerkkinä Shareway).

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

-

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Toimeenpanoa ajatellen ”Kestävät elämäntavat käyttöön”-osio hyötyisi viitekehuksesta, esimerkiksi Sitran fiksun kuluttamisen motivaatioprofiileista. Kaikki ei toimi kaikille, joten kohderyhmäosaaminen on avainasemassa, jos halutaan muuttaa ihmisten käyttäytymistä. Myös yksilötasolla on oleellista viestiä pitkäjänteisesti mitkä teot ovat todellisuudessa vaikuttavia ja mitkä vähemmän vaikuttavia. Ihmisillä on taipumus valita helpoin tie, mikä ei aina ole se vaikuttavin. Erilaiset yhteisöllisyyttä lisäävät toimenpiteet ovat tietysti mielekkäitä, mutta tärkeintä olisi löytää keinoja joilla muutetaan ihmisten käyttäytymistä ja luodaan uusia rutiineja esimerkiksi kestävä ruokavalion tai liikkumisen suhteen. Kouluilla voi olla iso rooli asenteiden muuttamisessa. Kestävä elämäntapa pitäisi olla jokaisen päiväkodin ja koulun toiminnan kulmakivi, jolloin sitä voitaisiin sivuta luontevasti vaikka päivittäin.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Vaikutusten arviointi on esitelty omana kokonaisuutenaan, mutta olisi hyvä löytää keino kytkeä ne teemoihin niin että teemaan perehtyessään lukija ymmärtäisi aiheen tai toimenpiteen painoarvon. Graafit ja visuaaliset kiteytykset ovat tärkeä osa, mutta nykyiset kaaviot (donitsit) ovat epäselviä sillä niistä puuttuu numeerinen tieto. Esitystapa toimii tällaisenaan, mutta ainahan hieman luovempi ratkaisu (tiedon visualisointi) innostaa myös lukijaa keskittymään aiheeseen.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

* Kunkin teeman tai aiheen päästövähennysvaikutus kannattaisi perustella tarkemmin. Ihmettelen, miksi vaikutusten arvioinnissa otetaan erikseen kantaa tuulivoimaan asukkailla mielipahaa aiheuttavana energiamuotona. Oletettavasti kaikki energiantuotanto aiheuttaa aina harmia jollekin.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Kokonaisuutena suunta on selkeä ja valitut teemat oikeita. Toivon tiekartan kytkemistä esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (SDG) ja Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Toimenpiteiden osalta vaatii priorisointia, konkretiaa ja mitattavia tavoitteita. Tämä helpottaa myös käytännön toteutusvaihetta. Maaliin on helpompi osua kun sen näkee.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Toivon, että jaksatte punnertaa suunnitelmaa eteenpäin rohkeasti ja kunnianhimoisesti. Emmehän tee tätä vain itsellemme vaan tuleville sukupolville.

Anna-Liisa Ollitervo

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Tämän palautteen Hiilineutraali Keski-Suomi ilmastotiekarttaan on koostanut Keski-Suomen ELY-keskuksen ilmasto- ja kiertotalousryhmä.

Hiilineutraali Keski-Suomi tiekartta on tarpeellinen työkalu maakunnallisessa ilmastotyössä. Hiilineutraalisuus terminä voitaisiin määritellä tarkemmin, koska termi voi olla epäselvä. Hiilineutraalisuustavoite lienee sisältää kaikki kasvihuonekaasupäästöt hiilidioksidiekvivalenttina. Toimenpiteisiin voisi täydentää myös vaikutuksia metaani- ja dityppioksidipäästöihin.

Tiekartan täydentyessä yhä muilla kokonaisuuksilla, voitaisiin puhua lisäksi ilmastoneutraalisuudesta, jossa lasketaan mukaan kaikki ihmistoiminnan vaikutukset ilmastoon. On erittäin hyvä, että kokonaisuus täydentyy vielä ilmastonmuutokseen sopeutumisella, koska sopeutuminen tarvitsee selkeät tavoitteet ja toimenpiteet yhteiskunnan eri tasoilla.

Tiekartassa voisi vielä tarkemmin eritellä toimijat (varmistaa, että kaikki ovat mukana), joita kuhunkin toimenpiteeseen liittyy. Näin yhteistyön mahdollisuudet ja tarpeet nousisivat selkeämmin esille.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Sivuvirtojen hyödyntäminen

Sivuvirtojen kartoittaminen ja niiden käyttömahdollisuuksien kartoittaminen on tärkeää. Jos tarjolla olisi valmiita listoja materiaaleista ja resursseista, voisivat yritykset helpommin hahmottaa sitä kautta syntyviä mahdollisuuksia. Tällä hetkellä on jo toiminnassa materiaalitori <https://www.materiaalitori.fi/> . Tätä voisi tehdä tunnetummaksi.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tavoitteen Uusiutuvan energian tuotanto toimenpiteen "Rakennamme lisää tuulivoimaloita" oheen voisi lisätä "Rakennamme lisää biokaasulaitoksia, hyödynnämme monipuolisesti biokaasun raaka-ainelähteitä sekä haemme innovatiivisesti biokaasun hyödyntämismahdollisuuksia".

Biokaasutuotannon lisäämisessä tukena voi osaltaan olla CAP-strategiasuunnitelman mukainen rahoitus, jonka kanavoijana maakuntaan toimii ELY-keskus.

Kohtaan Vetytalous voisi lisätä, "rahoitamme vetytalouden tutkimusta ja hankkeita".

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tavoitteet ja toimenpiteet ovat perusteltuja ja hyvin aseteltuja. Keski-Suomen ely-keskuksen roolin merkitys jää kuitenkin tekstin perusteella todellisuutta pienemmäksi. Elyllä on keskeinen rooli liikkumiseen liittyvissä tavoitteissa ja niiden toimenpiteiden edistämisessä, mikä tulisi näkyä selkeämmin tiekartassa.

ELYä ei näy ollenkaan teemassa Liikkuminen, kohdassa "Liikkumisen tarve vähenee". Nyt esitetyistä toimista ainakin "kehitämme liityntäpysäköintiä" osuu suoraan myös elyn tehtäväkenttään.

Samoin teemassa "kestävät liikkumisen tavat monipuolistuvat" ELY on laitettu rooliin "tukena", vaikka ELY toimii joukkoliikenneviranomaisena eli toimenpide "kehitämme yhteisiä järjestelmiä (liput, tiedotus)" ja "luomme matkaketjut mahdollistavia aikatauluja ja käytäntöjä" on suoraan elyn tehtäviä. Samoin kuten "luomme liittymismahdollisuuksia pyörällä/autolla joukkoliikenteeseen".

Kohdassa "Infran kunnossapito" ELY on myös vain tukena, joka on lievä kirjaus, koska infran kunnossapito maantieverkolla on keskeinen elyn tehtävä. Esimerkkinä voitaisiin mainita Jyväskylän seudun pyöräilyn pääreittien talvikunnossapidossa tehtävä yhteistyö Jyväskylän kaupungin kanssa.

Mittaristoon sopisi esimerkiksi sähköautojen- ja niiden latauspisteiden määrä.

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tavoitteet ovat pääosin perusteltuja. Toimenpiteet ovat näiden sektorien hiilineutraaliuden näkökulmasta olennaisia ja toteuttamiskelpoisia.

Viljelymenetelmien kehittäminen -tavoitteen alle voisi lisätä toimenpiteen "Tehostetaan viljelijöiden välistä yhteistyötä ja vertaisoppimista kestävän viljelytoiminnan edistämiseksi".

Kestävä, vähäpäästöisempi eläintuotanto -tavoitteen toimenpiteisiin voisi lisätä "kannustamme viljelijöiden välisen yhteistyön lisäämiseen eläinten rehuntuotannossa". Yhteistyötä lisäämällä rehulogistiikka sekä viljelyalojen käytön koordinoitumpi suunnittelu saattaisi tuoda hyötyjä myös ilmastonäkökulmasta. Yhteistyön edistäminen pätee myös lantakierron tehostamiseen ja kaiken kaikkiaan viljelylogistiikan ja kustannustehokkuuden kehittämiseen.

Kokonaiskestävä metsäala -teeman tavoitteen Metsien kestävä käyttö alle sijoitettu toimenpide Suojellemme vanhat tai muuten arvokkaat metsät ei välttämättä kaikissa tapauksissa palvele hiilineutraaliuden tavoittelua. Toki se voi palvella muita perusteltuja tavoitteita, mutta toimenpiteen sisällyttämistä tähän yhteyteen voi myös kyseenalaistaa.

Yleisesti Maatalous ja metsät -teeman toimenpiteiden Tukena –osiossa on käytetty vaihtelevasti käsitteitä maaseuturahaston tuet ja CAP-27 –suunnitelma. Yhdenmukaisuuden vuoksi kannattaa käyttää käsitettä CAP-strategiasuunnitelman mukainen rahoitus. Maaseudun kehittämishankkeiden sekä maaseudun yritystukirahoituksen toimenpidepaletti on sen verran laaja, että se tarjoaa (osa)rahoitusmahdollisuuksia ruokaan, metsään ja muutenkin monipuolisesti maaseutuun liittyvissä hankkeissa. Käytännössä maaseudun kehittämisrahoitus myönnetään toteuttajille ELY-keskuksen tai Leader-ryhmien kautta, joten myös ne on hyvä mainita niiden tavoitteiden kohdalla, joissa CAP-suunnitelman mukainen rahoitus on mahdollista.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

On tärkeää, että myös kulutusperusteisista päästöistä saadaan laskentatietoa. Julkisessa keskustelussa vedetään jatkuvasti köyttä Suomen ja suomalaisten roolin merkittävyydestä ilmastonmuutoksen hillinnässä, ja usein taustalla tuntuu hämmentävän se, että Suomen ja suomalaisten ilmastopäästöjä voidaan esittää alueella tuotettujen päästöjen ja toisaalta suomalaisten kulutuksen myös muualla tuottamien päästöjen näkökulmasta. Tämä olisi tärkeää tuoda selkeästi esiin myös Keski-Suomen tiekartassa, ja tarpeellista olisi myös pyrkiä edistämään hyvää keskustelua aiheesta.

Diagrammista puuttuu värien selite.

Kestävät elämäntavat käyttöön

Osiassa ”Kestävä kuluttaja” on suhteellisen monta kestävän elämäntavan vinkkiä. Nostaisin vielä paremmin esille päästölaskureiden hyödyntämisen. Olisi hyvä, jos kestävään kuluttamiseen motivoituneet ihmiset vaikka juurikin laskurin avulla arvioisivat oman arkensa keskeisimmät päästövähennysmahdollisuudet, jotta ei nähtäisi kovasti vaivaa ilmastopäästöjen kannalta merkityksettömien asioiden eteen.

Osiosta ”Kuluttajasta tuottajaksi” olisi mielekästä poistaa ainakin ruuan kasvattamiseen liittyvät kohdat. Niihin liittyvät hyödyt ovat pääasiassa muualla kuin ilmastopäästöissä (ks. mm.

<https://www.saasyoda.fi/luomu-ja-l%C3%A4hiruoka>), ja koska kyseessä on nimenomaan ilmastotiekartta, olisi viestien kohdennuttava nimenomaan ilmaston kannalta suhteellisen tehokkaiisiin toimiin.

Ruokaan liittyen kohdassa ”Kestävät elämäntavat” olisi tärkeää mainita kasvispainotteinen ruokavalio. Sen voidaan ajatella sisältyvän esim. ”vähäpäästöisempien tuotteiden suosimiseen”, mutta se on silti syytä tuoda esille myös erikseen.

Kohtaan ”Aktiiviset kansalaiset” olisi hyvä sisällyttää myös toimenpiteitä, joilla esimerkiksi järjestöt ja kunnat voivat edesauttaa kansalaisten aktiivisuutta: järjestää mahdollisuuksia dialogiseen

keskusteluun (esim. järjestöt) sekä tarjota aktiivisesti ohjattuja mahdollisuuksia vaikuttamisen harjoitteluun esimerkiksi kouluissa, nuorisotyössä ja nuorisovaltuustoissa (kunnat).

Kuntien ilmastotyö

Kohdassa ”Kunnan ilmastoteot” voitaisiin viitata myös kuntien tehtävään koulutuksen järjestäjänä, vaikka oppilaitoksille on myös oma kohtansa. Näkökulma voisi olla se, että huolehditaan, että koulujen ja oppilaitosten henkilöstöllä on mahdollisuus kouluttautua ilmastokasvatuksen teemoissa, tai vahvemmin: huolehditaan, että koulujen ja oppilaitosten henkilöstöllä on hyvä ilmastokasvatuksen osaaminen.

Järjestöt ja muut yhteisöt ilmastotoimijoina

Kohdassa ”Järjestöt ja kyläyhteisöt kestävän elämäntavan aktivoijina” voisi mainita myös näiden tahojen roolin rakentavien ilmastokeskustelujen mahdollistajina.

Kohtaan ”Oppilaitokset kestävän elämäntavan tukena” olisi syytä lisätä myös oppilaitosten mahdollisuus vaikuttamisen taitojen opettelussa, esim. ”Toteutamme kouluissa projekteja, joissa harjoittelemme vaikuttamisen taitoja.” Myös oppilaitosten henkilöstön osaamisen kehittäminen ja ylläpito olisi hyvä olla esillä. (Vrt. kommentti kohtaan Kunnan ilmastoteot.)

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

On hyvä idea, että tavoitelaatikoiden perässä on käytännön esimerkkejä Keski-Suomesta.

Voisi olla hyvä, että alaotsikoita pääsisi selaamaan jo sivupalkista teemojen alta. Näin kokonaisuus olisi selkeämmin hahmotettavissa. Tällä hetkellä otsikot ja toimenpiteet hieman häviävät toistensa sekaan.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Kokonaisvaikutusten arviointi vaikuttaa kattavalta kokonaisuudelta, jossa on otettu hyvin huomioon kestävyuden eri ulottuvuudet.

Ilmastovaikutusten arviointiin liittyvä mittaristo voisi olla monipuolisempi. ELY-keskukset työstävät yhteisesti ilmastoindikaattoreita syksyn aikana. Tästä työstä voisi syntyä käyttökelpoista mittaristoa myös tämän tiekartan vaikutusten arviointiin.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

-

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

-

Thitz Emma
Keski-Suomen ELY - Ilmasto- ja kiertotalousryhmä

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Teemat vaikuttivat kattavilta.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Jäimme kaipaamaan osa-alueesta seuraavan kaltaista rohkeaa toimenpidettä: "Keski-Suomi pyrkii muuttamaan teollisuuttaan selkeästi vähemmän energiaa ja raaka-aineita (mm. puutavara) käyttäväksi." Haluamme myös muistuttaa, että päästöjen kompensoinnin kanssa tulee noudattaa erityistä varovaisuutta, sillä kompensoitioala on nuori ja sääntely siltä puuttuu toistaiseksi.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Kuntien ja yritysten ilmastotoimiksi strategiassa asetetaan vain energiatehokkuus, vaikka todellisuudessa tulisi tavoitella mitattavissa olevaa energian kulutuksen vähentämistä. Lisäksi turpeen polton poistaminen kokonaan kaukolämmön tuotantotavoista tulisi kirjata strategiaan. Lisäksi strategiassa mainitaan puunpolton lisääminen lyhyellä aikavälillä, mikä voi toki olla tässä maailmantilanteessa perusteltua ja käytännön sanelema pakko. Yleisellä tasolla puunpolton lisääminen ei kuitenkaan ole ilmastoteko, joten strategian kirjausta olisi tarpeen täsmentää, jottei synny väärän positiivista kuvaa puunpolton ilmastovaikutuksista. Strategiassa olisi myös tarpeen tuoda entistä paremmin esiin polttoon perustumattomiin energiantuotantotapoihin panostaminen.

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Maakunta voisi asettaa rohkeasti tavoitteeksi autokannan vähentämisen, koska muuntaminen biokaasulle tai sähköautoihin vaihtaminen eivät riitä ekologisen ja ilmastollisen kestävyuden saavuttamiseen. Tämä vähentämistavoite saisi varmasti myös valtakunnallista huomiota, ja kunnianhimoisesti kestäväan kehitykseen tähtäävät yritykset voisivat tämän johdosta suosia Keski-Suomea. Strategian taustatietojen mukaan maatalous aiheuttaa suuren osan liikkumisenkin ilmastopäästöistä, joten toimenpiteissä voisi tuoda selkeämmin esiin tavoitteen lisätä biokaasun käyttöä maatalouden koneissa ja laitteissa. Kuitenkin tätäkin osa-aluetta määrittelee suurelta osin kansallinen ja EU-lainsäädäntö.

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Näimme osa-alueen kirjatuissa toimenpiteissä monia merkittäviä puutteita. Toivoisimme esimerkiksi selkeämpää toimenpidekirjausta eläintuotannon vähentämisestä samalla kun kasviproteiinien viljelyä vahvistetaan. Kasviproteiinien tuotanto ja kulutus vähentävät maakunnan kasvihuonepäästöjä vain, jos samalla eläintuotanto vähenee.

Haluamme muistuttaa, että pitkäaikaisena hiilivarastona turve on täysin ylivertainen metsään tai pitkäikäisiin puutuotteisiin verrattuna. Siksi tuntuu todella kummalliselta, ettei soiden ennallistamista ollut mainittu strategian toimenpiteissä lainkaan. Sen sijaan hiilineutraaliutta edistävänä toimenpiteenä strategiassa mainitaan aukeiden turvepohjaisten joutoalueiden, toisin sanoen käytöstä poistuneiden turvetuotantoalueiden, metsittäminen, vaikka monessa tapauksessa entisen turvetuotantoalueen muuttaminen kosteikoksi olisi ilmaston ja ympäröivien alueiden hydrologian kannalta huomattavasti parempi ratkaisu. Myöskään turvepeltojen viljelystä luopumista ei ollut toimenpiteissä mainittu sen huomattavista päästöhyödyistä huolimatta.

Toimenpiteiden tukena strategiassa mainitaan Keski-Suomen metsäohjelma, jota olemme kritisoineet aiemminkin ja joka ei todellisuudessa tähtää hiilineutraalisuuteen luontokadon pysäyttämistä puhumattakaan.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tämän osa-alueen toimenpiteet vaikuttavat monipuolisilta ja ilmastovaikutuksiltaan positiivisilta. Tunnistamme kuitenkin, että maakunnallisella tasolla voi olla vaikea vaikuttaa kovinkaan paljoa toimenpiteiden toteutumiseen kansallisen ja EU-lainsäädännön määrittäessä toimintakenttää ja

luodessa yksilöille kannustimia elämäntapojensa muuttamiseen. Näemme erityisen hyvänä, että kansalaisaktiivisuus kunnissa, järjestöissä ja muissa yhteisöissä on nostettu yhdeksi toimenpiteeksi.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Pidimme esitystavan napakkuudesta ja selkeydestä.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Vaikutusten arviointi vaikuttaa perustellulta ja luotettavalta.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Strategiassa esitellään mielestämme pääosin kannatettavia toimenpiteitä, joilla voidaan todella vähentää maakunnan kasvihuonekaasupäästöjä. Kuitenkin erityisesti tiettyjen strategian osalueiden toimenpiteistä puuttuu rohkeutta vähentää ja luopua saastuttavasta toiminnasta, vaikka tämä olisi välttämätöntä hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi. Strategian monet vähentämiseen ja luopumiseen perustuvat toimenpiteet kohdistuvat yksityisiin ihmisiin, mutta esimerkiksi teollisuutta ja yhteisöjä koskevien toimenpiteiden kunnianhimoso tuntuu olevan alhaisempi. Haluamme kiinnittää huomiota lisäksi strategian käytäntöön jalkauttamiseen, sillä kasvihuonekaasupäästöt eivät alene pelkällä toimenpiteiden kirjaamisella, vaan tarvitaan aktiivista toimintaa ja toimenpiteiden seuranta.

Kehotamme pohtimaan 'hiilineutraali'-sanon määritelmää ja merkitystä laajassa mittakaavassa. Todellista hiilineutraaliutta ei tulla Keski-Suomessa millään toimilla saavuttamaan kahdeksassa vuodessa niin kauan, kun maakunnassa on nykyisenkaltaista massiivista metsäteollisuutta.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Toivomme, että toimeenpanosta ei puutu kunnianhimoa ja rohkeutta tehdä niitä vaikeampia, vähentämistä ja luopumista vaativia toimenpiteitä. Myös toimenpiteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta on tärkeää.

Peltonen Taina
Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Tiekartan viisi teemaa ovat Elinkeinot, Energia, Liikkuminen, Maatalous ja metsät sekä Yksilö ja yhteisö. Tiekartan tavoitteena on olla kokonaiskestävä eli se huomioi niin taloudelliset, ympäristölliset, sosiaaliset kuin kulttuurillisetkin näkökulmat tasapainoisesti. Valitut tavoitteet ja teemat ovat relevantteja, ja on erinomaista, että tiekarttaa päivitetään säännöllisesti ja siihen lisätään kokonaan uusia kokonaisuuksia tarpeen mukaan. Esimerkiksi luonnonmonimuotoisuuden näkökulma ei vielä nouse esille tiekartassa juurikaan. Tiekarttaan voisi avata mitä -80 %:n tavoite tarkoittaa päästövähennyksinä (kt CO₂e, SYKE:n tietokantaan perustava arvio) ja mikä on kunkin teeman osuus tavoitteen saavuttamisessa. Tiekarttakokonaisuutta voisi täydentää nostamalla esille, mitkä toimenpiteet ovat merkittävimpiä Keski-Suomen hiilineutraaliustavoitteelle, miten toimien eteneminen tulisi aikatauluttaa tuleville vuosille tai minkälaiset ovat yksittäisten kaupunkien ja kuntien osuudet kokonaisuudesta.

Skenaariotarkastelu Jyväskylässä osoittaa, että energiantuotannon vaihtuminen hiilineutraaliksi vastaa suurimmasta osasta hiilineutraaliustavoitteen päästövähennyksiä. Hiilineutraaliustavoitteesta jäädään HN2030-skenaarion

mukaisella päästökehityksellä 77 kt CO₂e. Tavoitteen toteutumiseksi on suunniteltava ja toteutettava lisätoimenpiteitä erityisesti rakennusten energiankulutuksen ja liikenteen päästöjen vähentämiseksi.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tiekartan mukaan vuonna 2030 Keski-Suomen elinkeinotoiminta on vähäpäästöistä. Vanhat ja uudet yritykset toimivat resurssiviisaasti ja keskisuomalaiset tuotteet ja palvelut auttavat myös muiden yritysten päästöjen vähentämisessä. Yritysten sivuvirroista iso osa hyödynnetään ja kiertotalouden liiketoimintamalleja on otettu laajasti käyttöön. Keski-Suomessa toimii aktiivisia yritysverkostoja ja yritysten vähäpäästöisyyden kehittämiseen löytyy laajasti tukea.

Elinkeinot-teeman kokonaisuus on hiilineutraaliustiekarttaan sopiva, vaikkakaan sen kasvihuonekaasupäästöjä ei pystytä seuraamaan yhtenä kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että elinkeinot-teeman päästöjä sisältyy päästölaskennassa useaan eri sektoriin, kuten esimerkiksi teollisuus-, lämmitys-, maatalous- ja työkoneet-sektoreihin.

Elinkeinot-teemassa on kaksi tavoitetta, Vähäpäästöisempää liiketoimintaa sekä Tietoa ja tukea vähähiiliseen yritystoimintaan ja niiden alla yhteensä 11 toimenpidettä. Päästökompensoinnin vaihtoehdot tutuksi -toimenpiteen osalta myös kaupungin tarve on saada lisää tietoa eri kompensointitapojen luotettavuudesta ja vaikuttavuudesta. Jatkossa Keski-Suomen hiilineutraaliustiekartasta voisi löytyä yhteen koottuna ja erityisesti Keski-Suomen toimijoille priorisoituna valitut luotettavat päästökompensointitavat, jolloin tiekartta hyödyttäisi suoraan monia keskisuomalaisia toimijoita.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tiekartassa todetaan, että vuonna 2030 Keski-Suomessa ei käytetä turhaa energiaa vaan energiankäyttö on tehokasta. Keski-Suomessa tuotetaan ja käytetään vähäpäästöistä, kotimaista energiaa. Energiajärjestelmä on monimuotoinen, joustava ja jatkuvasti kehittyvä.

Kokonaisuus on sopiva hiilineutraaliustiekarttaan, sillä se kattaa reilun kolmasosan Keski-Suomen tämänhetkisistä kasvihuonekaasupäästöistä.

Tehokas energiankäyttö, vähäpäästöinen energiantuotanto ja joustava energiajärjestelmä ovat tiekartan tavoitteita. Näille on kirjattu 15 toimenpidettä, jotka ovat pitkälti samansuuntaisia kuin päivitettävässä Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelmassa olevat energia-teemaan liittyvät toimenpiteet.

Tiekartan tavoitteiden mukaisesti jatkossa myös Jyväskylän kaupunki tarvitsee lisää biokaasun ja muun uusiutuvan energian tuotantoa, älyä energiaverkkoihin sekä energian varastointia. Hiilidioksidin talteenotto ja käyttö sekä vetytalouden edistäminen Keski-Suomessa nähdään kiinnostavina

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tiekartan mukaan tulevaisuudessa Keski-Suomessa palveluita, asumista ja työpaikkoja on ajateltu ja toteutettu liikkumisen kannalta järkeviksi kokonaisuuksiksi. Kestävä liikkuminen on mahdollista eri puolilla Keski-Suomea. Kestävän liikkumisen ratkaisuna on esimerkiksi autojen vaihtoehtoisia käyttövoimia, pyöräilyä sekä liikkumisen palveluita. Liikkumisen tarvetta vähentävät monipuolisin tavoin toteutetut palvelut. Kattava lataus- ja tankkausinfra mahdollistaa kestävä logistiikan.

Hiilineutraaliustiekarttaan kokonaisuus on sopiva. Tieliikenteen määrän arvioidaan jatkavan kasvuaan ja ilman vaikuttavia toimenpiteitä myös päästöt kasvavat. Vaikka tiekartassa on liikkumisen osalta kaksi laajaa tavoitetta, liikkumisen tarve vähenee sekä kestävä liikkumisen tavat monipuolistuvat toimenpiteineen, ei siitä nouse esille yhtenäinen, tarpeellisimpien ja

merkittävimpien toimien kokonaiskuva Keski-Suomessa eikä myöskään keskeisten toimijoiden yksilöity vastuu tai omistajuus Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tavoitteen saavuttamiseksi.

Jyväskylän HN2030-skenaarion mukaisella päästökehityksellä vuonna 2030 tieliikenteestä aiheutuisi yli puolet Jyväskylän päästöistä. Skenaarion mukaan pelkästään Jyväskylän kaupunkikonsernin omilla hillintätoimilla ei ole merkittävää vähennyspotentiaalia. Päästökehityksen hillitsemiseksi tarvitaan sekä valtion, maakunnan että kaupunkien yhteisiä toimia. Tieliikenteen päästöjä voidaan vähentää esimerkiksi vähentämällä liikennöintitarpeita, vaikuttamalla kulkumuotojakaumaan, edistämällä puhtaita käyttövoimia etenkin henkilöauto- ja pakettiautokannassa, ottamalla käyttöön energiatehokkaita ja kevyitä ajoneuvoja raskaassa liikenteessä sekä alentamalla nopeusrajoituksia

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Vuonna 2030 Keski-Suomessa käytetään luonnonvaroja kestävästi.

Maataloudessa varmistetaan kotimainen, vähäpäästöinen ruoantuotanto tuotantotapoja ja –suuntia kehittämällä. Metsiä hoidetaan kokonaiskestävästi ja pidetään huolta hiilivarastoista ja -nieluista sekä luonnon monimuotoisuudesta.

Maatalous ja metsät -kokonaisuus sopii tiekarttaan, tosin se täydentynee, sillä metsätalous sisältyy myöhemmin valmisteltavaan maankäyttösektorin kokonaisuuteen (LULUCF).

Koska Jyväskylässä maatalouden osuus kasvihuonekaasupäästöistä on pieni, parin prosentin luokkaa, tarkastellaan lausunnossa erityisesti tiekartan tavoitetta kokonaiskestävä metsäala.

Luonnonvarakeskuksen toteuttaman Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan Keski-Suomen ennakoitu hiilinielu on vuosina 2016-2025

hakkuumääristä riippuen välillä -1,2 ja -1,7 MtCO₂e/v ja vuosien 2026-2035 ennakoitu hiilinielu on välillä +/- 0 ja -1,7 MtCO₂e/v. Mittariksi kokonaiskestävälle

metsäalalle esitetään metsien hiilitasetta. Tiekarttaa voisi mahdollisuuksien mukaan täydentää kuntakohtaisilla arvioilla hiilinieluista sekä tiedoilla kuntien eroavaisuuksia metsäpinta-alan ja hiilinielupotentiaalin osalta. Lisäksi voisi pohtia olisiko tiekartassa tarpeen ohjata kuntia käyttämään vastaavaa yhtenäistä ja vertailukelpoista hiilinielujen ja -varastoiden laskentamenetelmää.

Kaupungin metsien hoidossa ja käytössä keskeistä on ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten tavoitteiden yhteensovittaminen. Jyväskylän kaupungin osalta tiekartassa esitettyihin toimiin verrattavissa olevia toimenpiteitä on asetettu Metsäohjelmassa ja Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelmassa. Jyväskylän kaupunki selvittää avaintoimenpiteenä omistamiensa metsien ja soiden hiilinielut, -varastot ja -taseen.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tiekartan mukaan vuonna 2030 Keski-Suomessa asuu kestävästi kuluttavia ja monet roolinsa ymmärtäviä ihmisiä. Kunnat ottavat ilmastonäkökulmat huomioon toiminnassaan ja mahdollistavat kuntalaisille kestäviä ja vähäpäästöisiä valintoja. Järjestöt ja muut yhteisöt tukevat osaltaan ihmisiä kestävässä elämässä yhteisöllisyyden samalla vahvistuessa entisestään.

Yksilö ja yhteisö -kokonaisuus sisältää kulutuksen aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt, joten kokonaisuus sopii hyvin tiekarttaan. Tavoitteen Kuntien ilmastotyö alla toimia kohdistetaan suoraan kunnille. Esitetyt toimet ovat pitkälti yhdenmukaisia Jyväskylässä jo käytössä olevien tai suunniteltujen toimintamallien kanssa. Teemaan liittyviä toimenpiteitä sisältyy Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman teemaan Arjen resurssiviisuus ja vastuullisuus.

Tiekartassa esitetään kuntien toimivan myös tukena kansalaisten, kuluttajien, järjestöjen, kyläyhteisöjen, taloyhtiöiden ja oppilaitosten muutoksessa kestävään elämäntapaan. Kuntien tukitoimia ei kuitenkaan ole kuvattu eikä tiekartan toimista käy ilmi kuinka yrityksiä ja asukkaita on tarkoitus yhteistoimin sitouttaa

mukaan hiilineutraaliustyöhön Keski-Suomessa.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan muoto on nettisivusto, josta löytyvät kokonaisuutta ja teemoja esittelevät sivut. Etusivua voisi täydentää tiekarttakokonaisuutta esittelevällä kuvalla, joka löytyy lausuntopyyntöön yhteydestä (hiilineutraali.keskisuomi.fi/lausunto/). Arjen ilmastotekoja -sivut on sijoitettu teemojen yhteyteen, vaikka ei ilmeisesti ole oma teemansa. Sijaintia voisi miettiä sivuston seuraavassa versiossa.

Teemakohtaiset sivut avautuvat teeman ja lähtötilanteen kuvauksella, jotka johdattavat lukijan teeman sisältöihin. Tiekartan otsikkotasojen ja terminologian (mm. tavoite, toimenpide, toimi) selkeytys helpottaisi kokonaisuuden hahmottamista; tavoitteiden ja toimenpiteiden otsikointitapa hankaloittaa sisällön ymmärtämistä. Taulukoiden osalta voisi pohtia, että saisiko tietoa koottua yhteen tai voisiko sivuilla hyödyntää visualisointeja. Konkretiaa tai toimijaa haettaessa on todettava, että useimmat toimenpiteiksi nimetyt kohdat ovat vielä tavoitetasolla, konkreettiset toimenpiteet mitä tehdään voisi täydentää.

Teemasivu esittelee myös kyseisen teeman mittarit. Mittareissa selkeyttä lisäisi jako mittareihin, jotka mittaavat päätavoitteisiin pääsyä ja mittareihin, jotka kuvaavat toteutuneita toimia. Vaikeahkoa mittaripohdintaa kuvaa esimerkiksi

Energia-teeman mittarina oleva Kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS -sopimuksen) tehneiden kuntien lukumäärä; kuvaisiko toimien vaikuttavuutta

kuitenkin paremmin KETS-sopimukseen liittyneiden kuntien sopimuskauden aikana toteutunut yhteenlaskettu energiansäästö? Jos mahdollista, teemakohtaisilla sivuilla voisi tuoda ilmi myös teemojen vaikuttavuutta ja painoarvoa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Kokonaiskestävyyden ja päästövähennysmahdollisuuksien arviointi tuottaa

hyvän lisäarvon tiekartalle. Toimenpiteitä on arvioitu laadullisesti, kokonaiskestävyyden periaatteiden mukaisesti taloudellisten, sosiaalisten, kulttuuristen ja ympäristövaikutusten osalta. Vaikutusten arviointiin voisi avata kuinka ja millä perusteella vaikutuskokonaisuuksien arviointikriteerit on valittu, mitä asioita arviointikriteerit sisältävät ja kuinka vertailukelpoisesti arviointi voidaan toistaa samoilla arviointikriteereillä. Teemakohtaiset vaikutusten arvioinnit voisivat olla suoraan teemojen alla, jolloin teemojen sisältämistä tavoitteista ja toimenpiteistä arviointineen muodostuisi selkeämpi kokonaisuus.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan taustalla on Keski-Suomen strategia ja sen tavoite hiilineutraalista Keski-Suomesta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi aloitettiin Keski-Suomen liitossa tiekartan valmistelu vuoden 2021 lopulla. Tiekartan ensimmäinen vaihe valmistuu syksyllä 2022. On hienoa, että valmistelua on tehty laaja-alaisen ohjausryhmän tuella monipuolisesti eri tahoja osallistaen. Tiekartan säännöllinen päivittäminen ja myöhemmin lisättävät uudet kokonaisuudet pitävät tiekartan tuoreena ja ajantasaisena.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Tiekartasta ei nouse esille mikä on Keski-Suomen liiton rooli tiekartan toteuttajana, toimien edistäjänä tai seuraajana. Tämän voisi täydentää sivustolle.

Saukko Mervi
Jyväskylän kaupunki - Lausunnonantajana kaupunginhallitus

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

-

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Elinkeinot-teema ehdottomasti on osa tiekarttaa. Tavoitteisiin on syytä lisätä aluetaloudelliset tavoitteet hiilineutraalisuustavoitteiden oheen. Kuinka paljon lisää liikevaihtoa ja työpaikkoja tavoitellaan hiilineutraalisuuden toteutumiseksi? Millä toimialoilla liikevaihto kasvaa? Millaisia kerroinaikutuksia on laskettavissa hiilineutraalisuutta edistävien tukien käytössä? Tavoitteena pitää olla se, että Keski-Suomen yritysten liikevaihto kasvaa, ei laske, hiilineutraalisuuden edetessä.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Keski-Suomi on biotalouden maakunta. Onko mahdollista asettaa rohkeampia ja ääneen sanottuja kasvutavoitteita biokaasun ja sivuvirtojen hyödyntämiselle?

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Olisi hyvä lisätä samaan aikaan maakunnan elinvoimaa parantavia ja hiilineutraalisuutta edistäviä tavoitteita esimerkiksi biokaasun käytön suhteen ja sähköautojen latauskapasiteetin saralla. Onko liikkumisen vähentäminen ainoa ratkaisu?

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Maatalous on erittäin vaarantunut toimiala. Uutta liiketoimintaa ja uusia tuotteita tarvitaan. Tiekartta tarvitsee näihin suuntaavat tavoitteet ja selkeän tahtotilan, että maataloutta säilyy elinvoimaisena Keski-Suomessa.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

-

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

-

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Tavoitteita ja mittareita tulee vielä hioa ja yhdistää niihin vahva maakunnan elinvoimanäkökulma.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Se on hyvä pohja, kunhan elinvoima kytetään siihen mukaan ja tavoitteita sekä toimenpiteitä hiotaan eteenpäin.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Olisiko tässä paikka kehittää uudenlainen yhteistyöfoorumi isoine tavoitteineen, kääntää hiilineutraalisuus maakunnan voitoksi läpileikkaavasti?

Jyräkoski Sanna-Mari
Keski-Suomen Yrittäjät

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Teemojen jaottelu ja nimeäminen on hyvä ja selkeä. Mukana on juuri oikeita asioita. Sen sijaan tavoitteiden ja toimenpiteiden ja toimien määrä on valtava ja niistä puuttuu hierarkia. Toivon, että lopullisessa versiossa kaikkein merkittävimmistä tavoitteista, toimenpiteistä ja toimista kootaan lyhyt, maksimissaan yhden sivun mittainen ja visuaalisesti helppolukuinen versio, josta käy ilmi ne keinot, joilla Keski-Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden. Lisäksi lyhyt maininta miten puuttuva 20% aiotaan kompensoida.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Toivoisin enemmän kunnianhimoa. Keski-Suomi en vähän jäänyt jälkeen esimerkiksi kiertotaloudessa joihinkin maakuntiin verrattuna, vaikka sillä olisi hyvät mahdollisuudet olla kokoaan suurempikin. Näkisin, että ykkösprioriteetin tulisi olla hiilineutraaleja kiertotalousratkaisuja tuottavien yritysten syntyminen ja olemassa olevien kasvattaminen! Voimme olla mukana vähentämässä globaaleja päästöjä menestyvien yritystemme avulla. Täällä on jo muutama oman alansa johtajaa, ja niitä soisi syntyvän enemmän. Tässä on paikka kasvattaa Keski-Suomen hiilikädenjälkeä. Merkittävimmät omien päästöjen vähennykset kun on tehtävä maataloudessa, liikenteessä sekä lämmityksessä.

Pienet yksityiskohdat: kompensatio on viimeinen keino ja se pitäisi esitelläkin viimeisenä. Yritysten omissa päästöissä mukaan myös lämmitysenergia ja tarkoituksenmukaiset tilat.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Ykkösprioriteetti lienee polttoon perustumattomien lämmitysmuotojen käyttöönotto. Sitäkin voi rohkeasti tavoitella, että vähennetään energian käyttöä (vähintäänkin tietyissä toiminnoissa).

Puun käyttö toki kasvaa hetkellisesti turpeesta luovuttaessa, mutta puun polton lisääminen ei oikein kuulosta hyvältä erilliseltä toimenpiteeltä ilmastotiekartassa.

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Liikkumisen päästöjen vähentäminen on varmasti vaikeaa. Tiedottamisen, viestimisen ja kannustamisen lisäksi käyttöön on otettava erilaisia tuoppaustapoja. Kysymys ei ole autoilun vaikeuttamisesta, vaan kävelystä, pyöräilystä ja julkisesta liikenteestä on aidosti tehtävä kaikista helpoimpia liikkumismuotoja lyhyillä matkoilla. Tämän haluaisin nähdä tiekartassa. Nyt kevyenliikenteenväylien kunnossapito on vihoviimeinen toimi tiekartassakin, jopa autoteiden jälkeen.

Biokaasuun panostaminen on hyvä asia, varsinkin tässä maailman tilanteessa. Toki keskipitkälläkin tähtäimellä on syytä olla hereillä, miten muualla valtakunnassa ja Euroopassakin ala kehittyy, ja pystyä reagoimaan muuttuviin tilanteisiin.

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Tämän teeman toimia ei voi irrottaa biodiversiteettitavoitteista, ja se on syytä kirjata mukaan tiekarttaan riittävän monta kertaa.

On varmasti poliittisesti vaikea sanoa, että lihan ja maidon kulutusta tulee vähentää. Mutta ilman sitä päästöt eivät vähene. Maatalouden päästöjä ei ole tähän mennessä valtakunnallisestikaan saatu vähenemään. Ruoan päästöjen pienentämisen tulee tapahtua yhteistyössä ruoantuottajien ja syöjien kanssa. Isoissa kaupungeissa ei juurikaan käytetä paukkuja ruoan hiilijalanjäljen pienentämiseen, koska ne eivät näy kunnan omassa hiilijalanjäljessä. Haluaisin nähdä uusia yhteistyömuotoja, jossa maatalouskunnat ja isot kaupungit yhdessä pienentävät maatalouden päästöjä hankintasopimuksille jne. Voisiko Keski-Suomi olla tässä edelläkävijä?

Ilmastotiekartasta pitäisi löytyä suurimmat päästölähteet nimettyinä (liha- ja maitotalous sekä turvemaat) ja näkyä tahto näiden päästöjen pienentämiseen. Julkisen ruokailun hävikin välttäminen puuttuu listoilta. Tämä huomio koskee koko tiekarttaa: kaikkia toimia ei tarvitse keksiä itse uudelleen, vaan kannattaa hyödyntää olemassaolevia kansallisia tiekarttoja (esim. ruokahävikki).

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

-

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Toivoisin oppilaitosten nousevan korkeammalle tiekartalla. Oppilaitoksia voidaan kannustaa tekemään omia osallistavia ilmasto- ja kiertotalousstrategioitaan. Oppijoiden pitää päästä harjoittelemaan ilmasto- ja muita ympäristötekoja arjessaan: liittyen ruokaan, energiaan, liikkumiseen. On tärkeää, että jokainen keskisuomalaisesta oppilaitoksesta valmistunut osaa tehdä ilmasto- ja kiertotaloustekoja omassa työssään. Tällä voidaan kasvattaa hiilikädenjälkeä. Lisäksi pienimpien oppijoiden kautta ilmastoteot voivat valua myös koteihin.

Me yksilöt tarvitsemme tiedottamisen lisäksi nk. tuuppausta (nudging): ilmastotekojen pitää olla kaikkein helpompia tekoja. Lisäksi toivon, että kunnat näkevät tehtäväkseen myös yksilön kulutusperäisten päästöjen vähentämisen. Hyvä, että kulutusperustaiset päästöt tulevat mukaan tiekarttaan. Tämä on erityisen tärkeää ruoan suhteen (ks. maatalous-kohta).

Kuluttajalle tärkeintä on ymmärtää tekojen vaikuttavuus, ja toivon tiekartan tukevan nostamalla kärkeen merkityksellisimmät ilmastoteot. Monilla on edelleen hyvin virheellisiä käsityksiä suurimmista päästölähteistä. Vaikka asukkaiden ilmastotekojen kytkentä kokonaisyhyvinvointiin esim. terveyteen puuttuu tiekartasta, toivon sen olevan mukana konkreettisissa toimissa.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Selkeyttä toivon lisää. Mikä on todella tärkeää? Miktä ovat ne toimenpiteet, joilla hiilineutraalius saavutetaan. Toivon tiekartalta enemmän rohkeutta. Asiaan perehtymättömän asukkaan on vaikea lukea tiekartasta, mitkä asiat ovat tärkeimpiä. Nykytilan hahmottaminen on vaikeaa, toimenpiteiden lista on uuvuttava ilman minkäänlaista hierarkiaa. Vaikutusten arvioinnissa on tähtiä, mutta ne herättävät asiaan perehtyneellekin enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.

Vaikka maatalouden päästöt on herkkä aihe, niin asioista pitää pystyä puhumaan. Jos keskisuomalaisten kuntien suurimmat päästöt syntyvät liha- ja maitokarjan kasvattamisesta sekä turvellidoilla sekä toisaalta polttomoottorikäyttöisten autojen käytöstä, niin se pitää kirjata

tiekarttaan. Hiilineutraaliustavoitetta ei voida saavuttaa, jos ei ole yhteistä näkymystä, mitä päästöjä pitää nimenomaan vähentää.

Toivoisin näkeväni tiekartasta yhden sivun mittaisen, visuaalisen tiivistelmän, johon on nostettu muutama tärkein tavoite ja toimenpide. Lisäksi tiekartan tulisi toimia käyttäjälähtöisesti: taloyhtiön edustajan, yksittäisen asukkaan tai suuryrityksen johdon pitäisi kunkin löytää itseään koskettavat toimenpiteet helpommin.

Donitsikuviot eivät oikein aukea ilman absoluuttisia numeroita.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Se oli valitettavasti niin sekava, että en käyttänyt aikaa siihen perehtymiseen.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Tiekartassa on tunnistettu oikeita asioita. Lisää rohkeutta ja kunnianhimoa, priorisointia ja selkeyttä niihin kaikkein vaikuttavimpiin päästökohteisiin ja toisaalta kunnianhimoa hiilikädenjäljen kasvattamiseen. Pistetään rajalliset resurssit sinne, missä on mahdollisuus saada tuloksia!

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Tavoitteet ja toimenpiteet tarvitsevat omistajan. Suurelta osalta teoista puuttuu mittarit, toivottavasti niitä otetaan matkan varrella lisää käyttöön. Kun kartta on valmis, niin sitten tekemään!

Päivi Kosunen

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Hyvä perusrunko, mutta joitakin tavoitteita kannattaa vielä miettiä käytännöllisemmiksi. Melko kaupunkilähtöinen, ei sovi ihan kaikilta osin maaseudulle. Tarvitsee vielä kehittämistä.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

En ole yrittäjä, joten en osaa ottaa erityisen hyvin kantaa yritysten näkökulmasta, mutta koen että yritysten ympäristötoimien tukeminen taloudellisesti ja neuvonnalla yms. on erittäin tärkeää.

Yksilön näkökulmasta näen tärkeänä, että yritysten ympäristötoimet on avoimesti näkyvillä ja niistä ja yritysten ympäristöystävällisistä tuotteista ja palveluista on tarpeeksi helposti tietoa saatavilla. Näin yksityisen kuluttajan on helpompi tukea valinnoillaan ympäristöystävällisiä yrityksiä. Tietoisuuden levittäminen on tärkeää myös kuluttajille.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Aurinkoenergian tukeminen on hyvä asia, mutta on myös tärkeää että yksityiset ihmiset ja yritykset tietää olemassa olevista tuista, joten tiedottaminen tässäkin asiassa tärkeää.

Tuulivoiman rakentamisessa tulee huomioida, ettei sitä voi kestävästi lisätä määräänsä enempää. Tuulivoimayhtiöitä pitäisi myös vaatia olemaan mukana tuulivoimapuistojen ennallistamisessa sen jälkeen kun tuulivoimalat on liian vanhoja käyttöön. On myös tärkeää, tuulivoimaloiden väliin jäävä

alue on riittävän hyvin hyödynnetty. Voisiko sitä esimerkiksi hyödyntää niittyalueena hyönteisille? Ei ole mitään järkeä tehdä siitä hukkamaata, joka on haitaksi ympäristölle. Myös ympäröivän alueen turvallisuus ihmisille ja eläimille on huomioitava kunnolla.

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Taajamien tiivistämisessä tulee huomioida että betoniviidakko on hirveä kuivuudentuottaja ja nykyisin jo suuri ongelma joissakin maissa, on tärkeää että kaupungeissa on riittävästi vihreää esimerkiksi kattopuutarhojen ja viherseinien avulla.

Liikkuvien palveluiden ja lähipalveluiden lisääminen on tärkeää. Etä- ja digipalvelut ei aina sovi kaikille, vaikka digitaidot olisivatkin hallussa. Esimerkiksi pahoinvoiva henkilö harvoin pystyy tuijottamaan tietokoneen ruutua.

Tietoisuutta mahdollisuudesta saada tukea auton muuttamisesta biokaasulla toimivaksi tulee lisätä.

Lähijuna vuoroja tulee lisätä muihinkin suuntiin kuin Jyväskylä-Helsinki välille.

Kimppakyytisovellukset ja yhteiskäyttöautot on hyvä idea, mutta niistäkään ei ole hyötyä jos niiden mahdolliset käyttäjät ei tiedä niistä.

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

On tärkeää tukea tarpeeksi tuottajien ympäristötoimia. Yksikään tuottaja tuskin lähtee mihinkään ilmastotoimeen mukaan, jos yritystoiminta muuttuu sen myötä tappiolliseksi.

Lähiruuan hyödyntäminen kouluissa, vanhainkodeissa, sairaaloissa, työpaikkaruokaloissa ja muissa laitoksissa on tärkeää ja sitä tulisi tukea entistä enemmän, se on samalla osaltaan myös paikallisten tuottajien tukemista.

REKO -lähiruokarengas on hyvä palvelu, mutta se pitäisi saada myös muiden kuin Facebookin käyttäjien ulottuville.

En ole varma onko tässä kyseessä joku lakisääteinen juttu, mutta joissakin kouluissa oppilaat keräsivät ennen marjoja koulun keittiön tarpeisiin, mutta sitten se kiellettiin, tällainen kieltäminen on typerä ja siitä tulisi luopua. On vaan hyvä jos lapset saavat virkistäytyä yhdessä metsässä ja mikä muu käyttökohde kerätyille marjoille olisi parempi kuin kouluruoka, lähiruokaa parhaimmillaan.

Maatalouden omien ja lähitilojen yhteisten biokaasulaitosten perustamisen ja toiminnan tukeminen on erittäin hyvä idea. Metsätaloudessa on huomioitava, että tarvitaan sekä avohakkuuta, että jatkuvaa kasvatusta. Tutkimusten mukaan myös avohakkuut on monimuotaisuudelle tärkeitä, sillä jotkut kasvi- ja eläinlajit tarvitsevat paljon auringonvaloa, mutta avohakkuut eivät saa olla kuitenkaan liian laajoja, koska silloin toiset lajit kärsivät liikaa.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Yhteisöpuutarhoja ja viljelylaitikoita nykyistä enemmän myös kerrostalojen katoille estämään kaupunkien liika kuivumista.

Yksityisille kansalaisille olisi hyvä perustaa joku verkkosivusto, johon on koottu vapaaehtoistapahtumia ympäristön hyväksi joihin voi osallistua. Esimerkiksi omalla kotiseudulla lapsuudessa kylän väellä oli tapana kokoontua keväällä keräämään roskaa tien varresta, esimerkiksi tällaiset siivoustapahtumat olisi hyvä olla kansalaisten tiedossa, jotta he osaavat osallistua niihin.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Ihan hyvä. Voisi olla myös jonkin näköinen kattava tiivistelmä sisällöistä, koska kaikki ei jaksakaan lukea kovin pitkiä tekstejä.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

En osaa sanoa. Pääosin vaikuttaisi ihan hyvältä.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Tarvitsee hiomista, mutta melko hyvä.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

-

Outi Tanner

Asia: KSL/3/04.08.03/2022

Palautepyyntö Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan luonnoksesta

Tiekartan sisältö

Ovatko valitut sisältöteemat mielestänne tavoitteeseen nähden sopivat?

Kyllä

Miten arvioisitte valittujen sisältöteemojen kattavuutta ja mahdollisia puutteita?

Teemat ovat kattavia.

Keski-Suomi on laajalla alueella. Osa tavoitteista saavutettavissa ainoastaan Jyväskylän tapaisissa asutuskeskuksissa.

"Hiilineutraaliuden tavoite" ei saa olla väline ihmisten liikkumisen ja elinkeinon hankinnan rajoittamisessa.

Ovatko Elinkeinot-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Ei

Miten arvioisitte Elinkeinot-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Esim tuulivoiman käytössä täytyy arvioida kokonaisuutena panos/hyöty laskelmia.

Yritysten kannustaminen oman toiminnan säätämiseen resurssien tehokkaassa käytössä on suotavaa, ei hyve poseeraamalla.

Ovatko Energia-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Ei

Miten arvioisitte Energia-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Kotitalouksia ja yrityksiä on suotavaa kannustaa pienentämään esim. lämmityskustannuksia ja lämmityskustannusten "hukkaa" esim. energiatehokkuus remonteilla ja lämmönkerääjillä.

Ukrainan sodasta seurannut energian hinnan nousu ja energia kriisin seurauksena on lisättävä erilaista kotimaista energian tuotantoa ja käyttöä, kuten turve ja kotitalouksien tulipesien käyttöä.

Ovatko Liikkuminen-teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Ei

Miten arvioisitte Liikkuminen-teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Pihtiputaan mummo ei pääse enää liikkumaan sähköpotkulaudalla eikä niitä hänen talon lähetyvillä ole käytettävissäkään. Linja-autot eivät ole kulkeneet tähänkään asti.

Ovatko Maatalous ja metsät -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Maatalous ja metsät -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Lähihuoka ja kotimaisen ruoantuotannon tukeminen on huoltovarmuustekijä. Keväällä 2023 ruoka ja puhdas juomavesi on entisestään kysytympi perustarve mm. Välimeren eteläpuolisella alueilla.

Ovatko Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteet ja toimenpiteet mielestänne tiekarttaan sopiva kokonaisuus?

Kyllä

Miten arvioisitte Yksilö ja yhteisö -teeman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Nuuka saa olla, mutta ei pihi. Uutta ja vanhaa tutkimustietoa asioista täytyy tutkia kriittisesti.

Tiekartan ulkoasu ja esitysmuoto

Miten arvioisitte tiekartan esitystapaa ja sen selkeyttä?

Hienoja kaavioita ja osin korulauseita. Sisälsi myös jotain hyviä ajatuksia toimien tehostamiseksi.

Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Miten arvioisitte toimenpiteiden vaikutusten arviointia?

Ympäripyöreä.

Tiekarttakokonaisuus

Miten arvioisitte tiekarttaa kokonaisuutena?

Tällä hetkellä ei kovin keskeinen.

Tiekartan toimeenpano

Terveisenne tiekartan toimeenpanoon

Idealisti saa olla ja toimintoja ohjata. Asukkaiden elämänlaatu, perustarpeet ja toimeentulo turvattava.

Matti Ojala